

SXEDIO.Κ68

3.4.1964: ΜΕ ΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΟΥ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΛΟΥΚΗ ΑΚΡΙΤΑ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΟΛΟΚΛΗΡΩΝΕΤΑΙ Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΕΞΑΦΑΛΙΖΕΙ ΨΗΦΟ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ

Η συζήτηση στη Βουλή των Ελλήνων για τις προγραμματικές δηλώσεις της Κυβέρνησης Γεωργίου Παπανδρέου έπαιρνε μάκρος. Στην τελευταία συνεδρία (Συνεδρίαση Η, **3.4.1964**) πήρε το λόγο ο Κύπριος Υφυπουργός Παιδείας της Κυβέρνησης Παπανδρέου Λουκής Ακρίτας.

Ωστόσο κάποιες αναφορές του Λουκή Ακρίτα οδήγησαν τους βουλευτές της αντιπολίτευσης (ΕΡΕ) να αποχωρήσουν από τη συνεδρία.

Στην αρχή της ομιλίας του ο Λουκής Ακρίτας είπε σύμφωνα με το Ελληνικό Ιδρυμα Ραδιοφωνίας της 3ης Απριλίου είπε ότι "η τραγωδία της εις την Κύπρον συνίσταται εις το ότι η ΕΡΕ δεν ηδυνήθη να χρησιμοποιήση τας δυνατότητας του ελληνικού παράγοντος, εις μίαν ώραν κρίσιμον διά την Μεγαλόνησον".

Πρόσθεσε: Παρέλαβε το κυπριακόν εις μίαν μεγάλην ώραν. Υπήρχεν η ΕΟΚΑ που απετέλει αιχμήν κατά της αποικιοκρατίας. Η ΕΡΕ ενεπλάκη εις μίαν εξηρημένην αντίληψιν, συνεπεία των γεγονότων του Σεπτεμβρίου του **1956**. Ανεγνώρισεν εις την Τουρκίαν πλεονεκτικήν θέσιν έναντι της Ελλάδος και εδημιούργησε την αδυναμίαν της χώρας να αντιμετωπίση τον τουρκικόν παράγοντα.

Συνεχίζων ο κ. Ακρίτας είπε ότι συνωμίλησε με τον Αρχιεπίσκοπον Μακάριον την ιδίαν ημέραν, ότε επέστρεψεν από τας Σευχέλλας και του εξέφρασε την γνώμην ότι το καθεστώς το οποίον επηρέασε την πολιτικήν ζωήν είχε ως αποτέλεσμα να μη είναι εις θέσιν η Ελλάς να γίνη εντολοδόχος της Κυπριακής ελευθερίας. Περαιτέρω είπεν εις τον Αρχιεπίσκοπον Μακάριον να φύγη διά την Συρίαν ή την αίγυπτον ή τας

Ινδίας και από εκεί να υψώση το αντιστασιακόν ανάστημα του Κυπριακού λαού και να ανοίξη από εκεί πλέον διάλογον με την Ουάσιγκτων διά την Κυπριακήν ελευθερίαν. Δυστυχώς ο Αρχιεπίσκοπος παρέμεινεν εις Αθήνας και υπέστη από το καθεστώς διάβρωσιν. Θα αναφέρω τούτο: Οτι δηλαδή ο Κύπριος ηγέτης περιστοιχήθη από άγνωστα πρόσωπα, τα οποία ήλεγχον όσους τον επεσκέπτοντο εις το ξενοδοχείον Μεγάλη Βρετανία. Και ημείς ακόμη υποβαλλόμεθα εις ανάκρισιν από τα άγνωστα αυτά πρόσωπα. Το αποτέλεσμα ήτο να δημιουργηθή δυσπιστία τότε μεταξύ του ελληνικού παράγοντος και της ηγεσίας της Κύπρου.

Εις το σημείον αυτό, σύμφωνα με το ΕΙΡ ο Αρχηγός της ΕΡΕ κ. Κανελλόπουλος εζήτησε να διακόψη τον επί του βήματος ρήτορα. Ο κ. Ακρίτας ηρνήθη να επιτρέψη την διακοπήν, εν συνεχεία δε ο κ. Κανελλόπουλος απεχώρησε της αιθούσης ακολουθούμενος υπό των βουλευτών του Κόμματος του.

Ο Πρόεδρος της κυβερνήσεως κ. Παπανδρέου, εν συνεχεία, εδήλωσεν από της θέσεως του τα εξής: "Λυπούμαι διότι απεχώρησεν η ΕΡΕ, αλλ' είμαι βέβαιος ότι ουδείς αντελήφθη διατί απεχώρησεν".

Ακολουθως, σύμφωνα επίσης με το ΕΙΡ ο κ. Ακρίτας συνέχισε την αγόρευσιν του ειπών ότι θα εξηγήση τον λόγον της αποχωρήσεως της ΕΡΕ. Θα αναφέρω, είπεν ότι το πρώτο βράδυ της αφίξεως εις τας Αθήνας του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου ετοποθετήθη μυστική τηλεφωνική συσκευή εις το δωμάτιον του, εις το ξενοδοχείον της Μεγάλης Βρετανίας διά να παρακολουθούνται αι συνομιλίας του. Θα αναφέρω ακόμη ότι εις την Νέαν Υόρκην, ο τότε Υπουργός Εξωτερικών κ. Αβέρω ηρνήθη να δεχθή τους αντιπροσώπους της Εθναρχίας, διότι ο Μητροπολίτης Κυρηναίας, θα ενεφάνιζεν απόψεις αντιθέτους εκείνων που υιοθετούσεν η ΕΡΕ. Η Εθναρχία με τον Μακάριον ηκολούθει τον δρόμον της και η Κυβέρνησις τον ιδικόν της. Παρακολούθησα όλην αυτήν την πορείαν. Εις ουδέν σημείον υπήρξε ταύτισις γνωμών

κυβερνήσεως και Εθναρχίας. Ποτέ η ΕΡΕ δεν ήτο εις θέσιν να αντιμετωπίση το μέγα κτύπημα της μοίρας της Ελληνικής Ιστορίας. Εξέθεσε το κυπριακόν εις την αμφίβολον συμμαχικήν σκοπιμότητα διά τον τουρκικόν παράγοντα".

Πρόσθετε το ΕΙΡ για τις εργασίες της Βουλής:

"Επαναληφθείσης της συνεδρίας, της Βουλής, άνευ της παρουσίας της ΕΡΕ ανήλθεν εις το βήμα ο Πρωθυπουργός κ. Παπανδρέου ο οποίος ετόνισεν:

"Απετέλεσε κύριον θέμα το κυπριακόν. Αισθάνομαι ότι ευρίσκεται τούτο εις κρίσιμον ώραν και γνωρίζω ότι αναμόχλευσις του παρελθόντος θα έβλαπτε. Δεν ανεφέρθη εις ευθύνας του παρελθόντος, αλλά είπα ότι αι συνθήκαι της Ζυρίχης και του Λονδίνου κατέστησαν ανεφάρμοστοι. Ο κ. Κανελλόπουλος παραβιάσας το απόρρητον είπεν εις την εθνικήν αντιπροσωπείαν ότι εχαρακτήρισα εις το Συμβούλιον, ενώπιον του Βασιλέως τας συνθήκας Ζυρίχης-Λονδίνου ως εθνικόν έγκλημα. Και σήμερον λέγω ότι αποτελούν εθνικόν έγκλημα.

Είμαι υποχρεωμένος να σας υπενθυμίσω κύριοι βουλευταί τα όσα είπον όταν υπεγράφησαν αι συνθήκαι της Ζυρίχης και του Λονδίνου. Διότι επανειλημμένως εδώ εγένετο υπαινιγμός ότι τάχα επεδοκίμασα ή ηνέχθη τας υπογραφείσας συνθήκας. Είναι ψεύδος αυτό.

Ο κ. Παπανδρέου ανέγνωσεν εν συνεχεία ενώπιον της εθνικής αντιπροσωπείας το κείμενον του σχετικού λόγου του εις την Βουλήν όταν υπεγράφησαν αι συνθήκαι ότε ο κ. Παπανδρέου είχεν επισημάνει τους κινδύνους διά την Κύπρον και την Ελλάδα εξ αφορμής των υπογραφεισών Συνθηκών. Διότι ως είχεν είπει τότε, η Τουρκία ως κράτος επανήρχετο εις την Κύπρον και ωδήγει εις αδιέξοδον την όλην υπόθεσιν.

Ο κ. Παπανδρέου είχε δώσει τότε ψήφον δυσπιστίας εις την κυβέρνησιν της ΕΡΕ διά τον χειρισμόν του Κυπριακού θέματος.

Συνεχίζων ο κ. Παπανδρέου είπε τα ακόλουθα:

Διεκηρύξαμεν ότι θέλομεν την ειρήνην, αλλ' εις

περίπτωσιν επιθέσεως θα αμυνθώμεν. Η δήλωσις αυτή ωδήγησεν εις την διευθέτησιν του θέματος. Επέισαμεν όλους ότι θα ασκήσωμεν άμυναν και ότι έχομεν δίκαιον. Διότι είναι ιερόν χρέος η άμυνα. Διά της ρήσεως μας αυτής επείσθησαν και έγιναν επεμβάσεις ώστε απηγορεύθη εις την Τουρκίαν η απόβασις εις την Κύπρον απετρέψαμεν τον πόλεμον, έχει επέλθει ψυχική ενότης μεταξύ του ελληνικού λαού και του κυπριακού λαού. Εχει επέλθει πολιτική εναρμόνισις της ηγεσίας της Ελλάδος. Επιθυμούμεν να έχωμεν άριστας σχέσεις με την Τουρκίαν. Η διευθέτησις της Κυπριακής υποθέσεως είναι βεβαία με την μετάβασιν εις την Κύπρον του μεσολαβητού. Φιλοπόλεμον πνεύμα δεν υπάρχει εις την Ελλάδα. Υπάρχει το πάθος της ειρήνης".

Η αγόρευση του Λουκή Ακρίτα σύμφωνα με τα επίσημα πρακτικά της συνεδρίας της Βουλής των Ελλήνων της 3ης Απριλίου 1964 έχει ως εξής:

"Θα καταστήσω νοητόν εις την εθνικήν αντιπροσωπείαν, διατί η ΕΡΕ απεχώρησε. Θα αναφέρω εις την εθνικήν Αντιπροσωπείαν ότι το πρώτον βράδυ που εγκατεστάθη ο Μακάριος εις το ξενοδοχείον της Μεγάλης Βρεταννίας εγκατεστάθη τηλεφωνική συσκευή διά να παρακολοθούν τας συνομιλίας (Φωναί αίσχος, αίσχος).

Ι. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δι' αυτό έπρεπε να επανέλθη η ΕΡΕ.

ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ: Θα συνεχίσω κύριοι βουλευταί, διά να σας αναφέρω ότι όταν ο Μακαριώτατος ευρίσκετο εις Νέαν Υόρκην και εδώ το εθναρχικόν συμβούλιον προηδρεύετο από τον σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κυρηνείας, εζήτησα από τον κ. Αβέρωφ να συναντηθή μετά του εκπροσώπου της Εθναρχίας διά να συζητήσουν θέματα, τα οποία αφέρων εις την διεξαγωγήν του κυπριακού αγώνος και ο κ. Αβέρωφ, επί παρουσία δύο μεγάλων αγωνιστών, οι οποίοι όμως απέθανον, του μακαρίτη Λανίτη και του μακαρίτη Τσαγγαρίδη, ηρνήθη να δεχθή τον εκπρόσωπον της

Εθναρχίας, διότι εγνώριζεν ότι ο σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κυρυνείας επρόκειτο να διατυπώση απόψεις αντιθέτους προς εκείνας, τας οποίας η ΕΡΕ την εποχήν εκείνην χειρίζετο. Όταν ήρχισεν η συζήτησις εις τα παρασκήνια περί ανεξαρτησίας, χωρίς να έχη καθορισθή από της πλευράς της Κυβερνήσεως που ωδηγούσεν αυτή η περίφημος ανεξαρτησία, ουδεμία απολύτως επικοινωνία επραγματοποιείτο μεταξύ Κυβερνήσεως και Εθναρχίας. Η Εθναρχία με τον Μακάριον ηκολούθει τον δρόμον της.

Η Κυβέρνησις ηκολούθει τον ιδικόν της. Χάσμα, ρήγμα μέγιστον είχεν αναπτυχθή μεταξύ Κυβερνήσεως και Εθναρχίας. Και μέσα εις το ρήγμα αυτό έπεσεν η Κυπριακή ελευθερία.

Θ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ: Είχε συντελεσθή η προδοσία.

Λ. ΑΚΡΙΤΑΣ: Η προσωπική μαρτυρία, κύριοι συνάδελφοι, την οποίαν καταθέτω ενώπιον της Εθνικής αντιπροσωπείας είναι η εξής: Την παρηκολούθησα όλην αυτήν την πορείαν, ημέραν με την ημέραν. Είχα την ευθύνην της καθοδηγήσεως της κοινής γνώμης, γράφω εις την εφημερίδα εβδομαδιαίον άρθρον επί του Κυπριακού. Και πρέπει να σας είπω, ότι εις ουδεμίαν σχεδόν στιγμήν υπήρξε ταύτισις των γνώμων της Εθναρχίας και Κυβερνήσεως. Η Κυβέρνησις έβαινε τον ιδικόν της δρόμον προς την συνθηκολόγησιν επί του Κυπριακού και η Εθναρχία από την άλλην μεριά δεν ημπορούσε να καθορίση γραμμήν και εδώ υπάρχει βεβαίως η ευθύνη του Μακαρίου. Δεν ήτο εις θέσιν η ΕΡΕ να αντιληφθή την μεγάλην ώραν το μεγάλο χάσμα της μοίρας της Ελληνικής Ιστορίας. Ητο η μέγιστη στιγμή να εγκαταστήσουν ένα οικονομικόν και πολιτιστικόν προγεφύρωμα εις την Κύπρον και από εκεί να διειδύσουν εις τον χώρον της Μέσης Ανατολής, να στήσουν γέφυρα την Κύπρο μεταξύ Β.Ν. και από εκεί να διειδύσουν εις τον χώρον της Μέσης Ανατολής. Και αν ήταν εδώ ο αξιότιμος ηγέτης της αντιπολιτεύσεως θα του υπενθύμιζα ότι εκεί θα είχε συναντήσσει, προς τον δρόμον της Δαμασκού τον Παύλον και ημείς την Ορθοδοξίαν και την μνήμην του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Δεν επροχώρησαν. Υπέταξαν το Κυπριακόν εις μίαν αμφίβολον συμμαχικήν σκοπιμότητα και τα συμφέροντα του τουρκικού παραγοντος. Είχαν εξελιχθή εις ειδικούς συνεργάτας, διά να χρησιμοποιήσω σύγχρονον ορολογίαν των τουρκικών συμφερόντων εις την περιοχήν. Σε καμμιά στιγμή η ελληνική Κυβέρνησις δεν είχεν ορθώσει το ανάστημά της, διά να αντιμετωπίση τον τουρκικόν παράγοντα και να προασπίση τα συμφέροντα της Ελλάδος. Ενώ ήτο η επίσημος εντολοδόχος της Κυπριακής ελευθερίας, είχεν εγκαταλείψει την Κύπρον ολομόναχην αγωνιζομένην με την εποποιίαν εις την Κύπρον κι εδώ με το κτύπημα των παιδιών εις τα πεζοδρόμια της Αθήνας (φωναί αίσχος). Αυτό ωδήγησεν εις την υπογραφήν των συμφωνιών, τας οποίας χθες εθεώρησεν ο κ. Αβέρωφ ότι ήσαν αι μόναι δυναταί, αι μόναι που μπορούσαν την εποχήν εκείνην να συναφθούν. Κατώρθωσαν, όπως είχεν είπε τότε ο σημερινός Πρόεδρος της Κυβερνήσεως, την Κύπρον να την κάμουν ελληντουρκικήν. Και ο Μακάριος έγινε περικεφαλαία ενός κωμικού κράτους εις την Κύπρον. Το άρθρον 4 της συνθήκης εγγυήσεως ώριζεν ότι "εν περιπτώσει παραβιάσεως των διατάξεων της παρούσης συνθήκης η Ελλάς, η Τουρκία και το Ηνωμένον Βασίλειον, αναλαμβάνουν την υποχρέωσιν όπως διαβουλευόνται (αναγινώσκει). Θα εψηφίζετο τυχόν από τα 35 μέλη και τα 7 τουρκικά δηλαδή από 42 να μη καθίσταται νόμος της Πολιτείας, Δηλαδή τα 8% του τουρκικού πληθυσμού, τα οποία εις οικονομικάς δυνατότητας δεν αντιπροσωπεύουν ούτε το 2% των γενικών εσόδων, ήσαν εις θέσιν να ανατρέψουν οιοδήποτε φορολογικόν νομοθέτημα εις την λεγομένην εκεί Βουλήν των Αντιπροσώπων.

Από την πρώτην στιγμήν κ.κ. συνάδελφοι, είχον ταχθή προσωπικώς εναντίον των συμφωνιών, είχα διαφωνήσει με τον Μακάριον και απέβαλα το αξίωμα του Εθναρχικού Συμβούλου ακριβώς διά να διαδηλώσω την πλήρη αντίθεσιν μου προς τας επονειδίστους συμφωνίας. Και είχα προμαντεύσει την φοβεράν

συνέχειαν. Δεν είχα φαντασθή όμως, ότι θα ήτο τόσο ταχεία. Όταν ύστερα από 3 χρόνια εξερράγησαν τα αιματηρά γεγονότα εις την Κύπρον, τότε εθεώρησα υποχρέωσιν να μεταβώ εις την νήσον διά να μεταφέρω προς τους αγωνιζομένους κυπρίους το μήνυμα και την αγάπην του πανελληνίου. Και όταν έφθασα, εδοκίμασα την κατάθλιψιν, πλήρη κατάθλιψιν. Η διαχωριστική γραμμή, πτώματα, νεκροί, μία νεκρωμένη πολιτεία, μία νεκρωμένη νήσος.

Θέλω κ.κ. συνάδελφοι, εις την ώραν αυτήν της μεγάλης Κυπριακής κρίσεως, να υπογραμμίσω τον ρόλον του αιμνήστου Σοφοκλή Βενιζέλου, ο οποίος την είχε χειρισθή εις μίαν φάσιν της. Και θέλω επίσης να εξάρω την πολιτικήν ιστορικήν σύλληψιν με την οποίαν εκινήθη εν προκειμένω ο σημερινός Πρόεδρος της Κυβερνήσεως. Όταν επρόκειτο να επισκεφθώ την Κύπρον εξ ιδίας πρωτοβουλίας, ο αρχηγός της Ε.Κ. μου είπε περίπου τα εξής: Οτι αι Αθήναι, πρέπει να έχουν το πρόσταγμα εις τον χειρισμόν της Κυπριακής κρίσεως. Οτι ο ίδιος μεθαύριον, ως Κυβέρνησις, θα έχη την ευθύνην της μοίρας του ελληνισμού απέναντι της Κύπρου. Οτι αι συνθήκαι της Ζυρίχης και του Λονδίνου, είναι ανεφάρμοστοι. Και ότι η λύσις εις το κυπριακόν πρέπει να αναζητηθή μόνον μέσα εις τα πλαίσια του ΟΗΕ.

Από την πρώτην στιγμήν, ενώ αι μάχαι εμαίνοντο εις την Κύπρον και ήτο πολύ φυσικόν η αγωνία και η σύγχυσις να είχον δημιουργήσει μίαν ατμόσφαιραν απαισιοδοξίας, ενθυμούμαι με πόσον έξαρσιν ο σημερινός Πρόεδρος της Κυβερνήσεως είχε συλλάβει την Κυπριακήν υπόθεσιν και με ποίας σαφείς οδηγίας με εφωδίασε διά να τας μεταβιβάσω εις την Κυπριακήν ηγεσίαν. Εζησα την ώραν εκείνην μίαν από τας πρώτας ώρας πράγματι της ιστορικής δημιουργίας. Πηγαίνετε μου είπεν, εις την Κύπρον και να είπητε εις τους κυπρίους ότι δεν θα τους εγκαταλείψη από εδώ και ύστερα η Ελλάς (χειροκροτήματα). Θα σταθή πλάϊ τους. Δεν είναι δυνατόν από εδώ και ύστερα να δεχθώμεν διασκέψεις σε στεγανά διαμερίσματα.

Αντιθέτως θα επιδιώξη ώστε το κυπριακόν να λυθή μόνον διά του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και απόκειται εις τους Κυπρίους να καταργήσουν τας συμφωνίας, ημείς δε εκείνην την στιγμήν και ύστερα αρχίζει ένα ιστορικόν και πολιτικόν επίτευγμα, πρώτου μεγέθους.

Εφθάσαμεν εις την τελευταίαν συμφωνίαν ενώπιον του Συμβουλίου Ασφαλείας. Η συμφωνία εχαιρετίσθη, διότι τερματίζει τον κίνδυνον μιας εσωτερικής αναφλέξεως εις την Κύπρον, προστατεύει την Κύπρον από οιαδήποτε επίθεσιν εκ του εξωτερικού και τέλος βοηθεί ώστε να εξεύρωμεν μίαν λύσιν μέσα εις τα νομικά και τα πολιτικά περιγράμματα τα οποία καθορίζει η τελευταία απόφασις του Συμβουλίου Ασφαλείας. Εχαιρετίσθη η συμφωνία αυτή από τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου και το γεγονός έδωσεν αφορμήν εις μίαν μομφήν εναντίον μας. Διότι εξεφράσαμεν προς τον Πρόεδρον της Κυβερνήσεως την ευγνωμοσύνη μας. Μάλιστα, ο αξιότιμος αρχηγός της ΕΡΕ ετόνισεν ότι ήσαν θεατρικάί αι εκδηλώσεις και ότι περίπου δεν συνήδον προς την αξιοπρέπειαν μελών Υπουργικού Συμβουλίου. Ο ίδιος μας έχει συνηθίσει εις μίαν λιτότητα, εις όλας ανεξαιρέτως τας εκδηλώσεις. Ο ίδιος είναι ο οποίος είχε συγκρίνει κάποτε την Μακρόνησον με τον Παρθενώνα. Και είναι ξένος ο άνθρωπος προς οιαδήποτε θεατρικήν εκδήλωσιν, ώστε να μας αιτιάται, διότι εις μίαν στιγμήν πραγματικής εθνικής ευφορίας είχομεν εκδηλώσει την ευγνωμοσύνην μας προς τον Πρόεδρον της Κυβερνήσεως.

Προσωπικά, κύριοι συνάδελφοι, έζησα και ανειράφην με τον μύθον της ενώσεως. Είχα το προνόμιον να θέσω το Κυπριακόν εις τον ΟΗΕ. Ιδική μου υπήρξε η πρότασις περί εφαρμογής και σεβασμού της αρχής της αυτοδιαθέσεως. Είχα διαφωνήσει με τας συμμαχίας. Και τελευταίως, όταν επεσκέφθην την Κύπρον, είδα ένα νησί να αγωνιά διά να κρατήση την ελληνικότητά του. Δεν είχα τίποτα άλλο να εκφράσω προς τον Πρόεδρον της Κυβερνήσεως και πιστεύω ότι

εξέφρασα ολόκληρον το Πανελλήνιον αίσθημα, όταν διαδήλωσα με συγκίνησιν την ευγνωμοσύνην μου (χειροκροτήματα).

Νομίζω εκείνο το οποίον ετόνισα εις το Υπουργικόν Συμβούλιον, θεωρώ υποχρέωσιν μου να το διακηρύξω δημοσία. Κατώρθωσεν η κυβέρνησις της Δημοκρατίας, κατώρθωσεν ο Γεώργιος Παπανδρέου να επανασυνδέση ψυχικώς την Ελλάδα και την Κύπρον, διότι κατά την τελευταίαν τριετίαν εις την Κύπρον οι δεσμοί είχον διακοπή, εξεδηλώθησαν χωριστικάί τάσεις από ένα απροσδιόριστον κύκλον, είχον δημιουργηθή πολλάί εμπλοκαί εις τας σχέσεις Ελλάδος και Κύπρου. Όταν έφθασα εκεί, μία βαθυτάτη πικρία επεκράτει εναντίον του ελληνικού παράγοντος. Κύπριοι, έξω από τα στρατόπεδα της Ελληνικής στρατιωτικής δυνάμεως εφώναζαν με χωνιά ότι "οι Έλληνες μας προδίδουν, ο Παπανδρέου και ο Βενιζέλος είναι προδότες".

Είχεν ενσταλάξει εις την ψυχήν του Κυπριακού λαού την πικρίαν. Την βεβαιότητα, ότι η Ελλάς είχεν εγκαταλείψει οριστικά την Κύπρον. Μέσα εις αυτήν την δυσπιστίαν έζησα δύο -τρεις ημέρας, τας οποίας έμεινα εις την Κύπρον. Τώρα, γνωρίζω ότι έχει αποκατασταθή πλήρως η ψυχική επικοινωνία μεταξύ Ελλάδος και Κύπρου. Τώρα, γνωρίζω ο ελληνισμός είναι εναιαίος εις την ηγεσίαν του, καθώς και εις την αντιμετώπισιν της Κυπριακής κρίσεως. Διά τον λόγον αυτόν εθεώρησα και θεωρώ υποχρέωσιν να υπογραμμίσω το αληθινά αξιόλογον αυτό ιστορικόν επίτευγμα το οποίον από εδώ και ύστερα κατοχυρώνει την μοίραν του Κυπριακού ελληνισμού.

Από του Βήματος της Εθνικής Αντιπροσωπείας, κύριε Πρόεδρε, θα επεθύμουν, ως Κύπριος να σας εκφράσω διά λογιαρισμόν όλων των Κυπρίων, την ευγνωμοσύνην μας. Χωρίς την παρουσίαν σας, επικεφαλής της Ελλάδος, εις μίαν τόσον δύσκολον ώραν, πολύ φοβούμαι, ότι η Κύπρος θα ωδηγείτο προς μίαν απίθανον περιπέτειαν με άγνωστον τέλος. Σήμερον διά πρώτην φοράν, αρχίζουν και ροδίζουν οι

ουρανοί. Είναι, βεβαίως το Κυπριακόν δύσκολον. Θα περάσωμεν από πολλά στάδια έως ότου φθάσωμεν προς την ολοκλήρωσιν της ελευθερίας του Κυπριακού Ελληνισμού. Αλλά με την ιδιικήν σας έξαρσιν και την ιδιικήν σας σύλληψιν, κατωρθώσαμεν, ήδη, να περάσωμεν τον μέγα κίνδυνον. Και από δω και ύστερα οι ρίζες όλων μας, είτε Ελλήνων, είτε κυπρίων, σαλεύουν Ελληνικές.

Η Θεά της ελευθερίας σκέπει το Νησί της Κύπρου (παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ (Στα επίσημα πρακτικά (το Κυπριακό στη Βουλή των Ελλήνων τόμος 3 σελίδα 189) δεν αναφέρεται ότι τα όσα ακολουθούν είπε ο Γεώργιος Παπανδρέου, αλλά αυτό διαπιστώνεται σύμφωνα με την ανταπόκριση του ΕΙΡ): "Αποτέλεσε κύριον θέμα της συζητήσεως το Κυπριακόν. Αγαπητοί μου φίλοι, έκρινα ότι εις την σημερινήν κρίσιμον περίοδον του Κυπριακού αναμόχλευσις του παρελθόντος θα έβλαπτε. Και διά τούτο και εις τας προγραμματικές μου δηλώσεις δεν ανεφέρθη εις τας ευθύνας του παρελθόντος. Ηρκέσθη να διαπιστώσω ότι αι συνθήκαι απεδείχθησαν ανεφάρμοστοι και δεν ωμίλησα διά τας ευθύνας των εργατών των συνθηκών. Εκείθεν από την ΕΡΕ ετέθη το θέμα. Ο αρχηγός της ΕΡΕ, ενόμισεν ότι μου απηύθυνε μομφήν, υπενθυμίσας ότι κατά την ακρόασιν, ενώπιον του Βασιλέως επανέλαβον ότι κατά την γνώμην μου, αι συνθήκαι της Ζυριχης και του Λονδίνου απετέλεσαν εθνικόν έγκλημα. Αφού επροκάλεσεν επαναλαμβάνω τον χαρακτηρισμόν και σήμερον. Και φρονώ μάλιστα, ότι έπειτα από την έκβασιν των συνθηκών, ολόκληρος ο λαός μας πιστεύει πλέον ότι αι συνθήκαι της Ζυρίχης και του Λονδίνου απετέλεσαν πράγματι εθνικόν έγκλημα (χειροκροτήματα).

Επανειλημμένως καθώς ήκουσεν η Βουλή από της πλευράς της ΕΡΕ, εγένοντο υπαινιγμοί ότι τάχα μετά την υπογραφήν των συνθηκών, κατά την συζήτησιν ενώπιον της Βουλής, κατά τινα τρόπον ηνέχθη ην ή επεδοκίμασα τας συνθήκας. Αποτελεί ψεύδος. Εχει

συμβή ακριβώς το αντίθετον. Θα αναγνώσω ενώπιον της Βουλής τα πρακτικά και θα υποδειχθή ότι έκτοτε τας εθεώρησα Εθνικόν έγκλημα και έκτοτε επροφήτευσα την πορείαν της καταστροφής. Είπα τότε, ότι ήλθεν η ειρήνη εις την Κύπρον και επηκολούθησαν ωρισμένα πλεονεκτήματα από την ειρήνην, όχι τας συνθήκας. Και έπαυσεν ο πόλεμος. Αποκαθίστανται αι σχέσεις με την Τουρκίαν και τους Συμμάχους. Οι κίνδυνοι του ελληνισμού της Κωνσταντινουπόλεως ελαττούνται. Αυτά υπήρξαν τα πλεονεκτήματα τα οποία ανεγνώρισα όχι εις το περιεχόμενον των συνθηκών, αλλά εις το γεγονός του τερματισμού του πολέμου. Και έπεται η απαρρίθμησις των μειονεκτημάτων. Το κείμενον έχει ως εξής:

"Έχουν αι συνθήκαι βαρύτατα μειονεκτήματα. Εάν κατελύθη η κυριαρχία της αποικιοκρατίας δεν καθιερούται κυριαρχία της πλειοψηφίας, καθιερούται τριπλή συγκυριαρχία. Και εάν απεφεύχθη η εδαφική διχοτόμησις, όμως εφαρμόζεται, όπως προσδιορίζει ο τουρκικός τύπος, η νομική διχοτόμησις της κυριαρχίας και της διοικήσεως. Καθερούται προνομιακή θέσις εις την τουρκικήν μειονότητα. Εάν αι σχέσεις του πλυθυσμού είναι **18** προς **80**, αι σχέσεις της δυνάμεως είναι περίπου ίσαι. Είς τα καίρια θεματα καθίστανται ισοδύναμοι. Και αυτός είναι ο λόγος διά τον οποίον ωνόμασα την Κυπριακήν Πολιτείαν όχι μόνον περιωρισμένην ανεξαρτησίαν, αλλά επίσης και περιωρισμένην δημοκρατίαν. Υπάρχει και άλλος κίνδυνος, ο οποίος περικλείεται εις τας συμφωνίας. Είναι ο κίνδυνος της εμπλοκής της Ελλάδος εις το εξωτερικόν προσανατολισμόν, πέραν εκείνου, ο οποίος προσδιορίζεται από την ιδικήν της αυτόβουλον θέλησιν. Δεν είναι διάταξις των συμφωνιών, είναι κίνδυνος. Και υπάρχει περαιτέρω και άλλος κίνδυνος, κίνδυνος εξηρημένος και από τας περιστάσεις και από την ικανότητα των ελληνικών Κυβερνήσεων του μέλλοντος. Κίνδυνος της Ελλάδος να εμπλακή εις περιπετείας, πέραν εκείνων αι οποίαι θα

επρόκειτο να την ενδιαφέρουν.

Αλλά υπάρχουν, είπον, και άλλα ακόμη βαρύτερα μειονεκτήματα, υπάρχουν σκληρότατα θυσία. Είναι προ παντός η απάρνησις της Ενώσεως διά παντός.

Κύριοι βουλευταί, εις την αίθουσαν αυτήν επανειλημμένως είχον την ευκαρία να διακηρύξω ότι η μη πραγματοποιήσις της Ενώσεως είναι πολιτική, διότι πιθανόν να ευρίσκεται πέρα από τας δυνατότητας των δεδομένων περιστάσεων. Αλλά η απάρνησις της Ενώσεως είναι βαρυτάτη οδύνη και εις τας υπάρχουσας συμφωνίας δεν υφίσταται μόνον απάρνησις της Ενώσεως, υφίσταται οργάνωσις ενόπλων εγγυήσεων προς απαγόρευσιν οιασδήποτε επιδιώξεως της Ενώσεως. Και είναι φυσικόν ότι εις την φιλοτιμίαν του ελληνικού πατριωτισμού αυτή η απαγόρευσις, δημιουργεί τραύματα. Υπάρχει και άλλο επίσης σημαντικόν μειονέκτημα. Η Τουρκία ως κράτος, επανέρχεται εις την Κύπρον. Είχεν η Τουρκία υπογράψει την συνθήκην της Λωζάννης και με την υπογραφήν αυτήν είχε παραιτηθή παντός δικαιώματος εις την Κύπρον. Και κατά παράβασιν αυτής της συνθήκης επανέρχεται εις την Κύπρον. Είχεν επίσης καθιερωθή πολιτική παράδοσις εις τον ελεύθερον χριστιανικόν κόσμον ότι χώραι απελευθερούμεναι από την Οθωμανικήν αυτοκρατορίαν ουδέποτε επανέρχονται υπό την εξουσίαν της. Και η αρχή αυτή, η γενικώς καθιερωμένη ως κανών ηθικός, επίσης παραβιάζεται. Η Τουρκία ως κράτος επανέρχεται εις Κύπρον. Αυτά είναι τα βαρύτερα μειονεκτήματα των συνθηκών".

Και εν συνεχεία, τότε, έθεσα τα ερωτήματα:

1). Μήπως εις το παρελθόν υπήρξαν ευκαιρία μη χείρονος λύσεως, και

2). Όταν ελήφθησαν αυτά αι αποφάσεις μήπως ήτο δυνατόν να αποφευχθούν και να υπάρξουν καλύτεραι;

Και έδωσα την απάντησιν. Και εις το παρελθόν, είπον, υπήρξαν ευκαιρία μη χείρονος λύσεως. Και εσχάτως αι συμφωνίαι ηδύνατο να είναι καλύτεραι.

Και συνεπέρανα ότι δι' αυτούς τους λόγους θα δώσω ψήφον δυσπιστίας προς την Κυβέρνησιν.

Και καταλήγων είπον: "Εφ' όσον αι συμφωνίαι της Ζυρίχης και του Λονδίνου πρόκειται να εφαρμοσθούν, απευθύνω προς την Κυβέρνησιν την σύστασιν όπως μεριμνήση σοβαρώς προς βελτίωσιν της διαρθρώσεως του κυπριακού συντάγματος. Διότι όπως έχει διαμορφωθή είναι πλήρες ατελειών και υπάρχει φόβος να οδηγή εις αδιέξοδον. Χρειάζεται να καταβληθή προσπάθεια ελαστικής αυτομάτου λειτουργίας του Πολιτεύματος, διότι ενδεχομένη δημιουργία αδιεξόδων θα έχη επιπτώσεις και επί της Κύπρου και επί της Ελλάδος.

Και προχωρώ, είπον τότε, εις την δευτέραν παρατήρησιν την οποίαν επιθυμώ να διατυπώσω από του εθνικού τούτου βήματος καθ' ην ώραν αι συμφωνίαι του Λονδίνου πρόκειται να συγκροτήσουν την Κυπριακήν Πολιτείαν. Επιθυμώ να διακηρύξω την ελπίδα και την ευχήν ότι εις την πάροδον του χρόνου θα γίνη επανεξέτασις και αυτών των βασικών διατάξεων των συμφωνιών, διά να εφαρμοσθούν και εις την Κύπρον τα ιδεώδη της ελευθερίας και της δικαιοσύνης.

Αυτό υπήρξε το κείμενον του λόγου μου, το οποίον επικαλούνται. Είμαι υπερήφανος δι' αυτόν. Λυπούμαι μόνον διά την επαλήθευσιν των προφητικών λόγων. Αυτήν την κατάστασιν εκληρονομήσαμεν: Το αδιέξοδον εις το οποίον ωδήγησαν αι εγκληματικά συμφωνίαι. Είμεθα ευτυχείς διότι οι χειρισμοί, εις τους οποίους προέβημεν, συνέβαλον εις μίαν διευθέτησιν αυτής της κρισίμου φάσεως. Διεκηρύξαμεν, από της πρώτης ημέρας ότι: "Πολιτική μας είναι η ειρήνη και εις περίπτωσιν επιθέσεως η Άμυνα". Αυταί αι ολίγαί λέξεις ωδήγησαν εις την αποφυγήν των κινδύνων αυτής της φάσεως. Διότι επείσθησαν όλοι ότι, λέγομεν την αλήθειαν. Επείσθησαν πρώτον ότι η άμυνα είναι η απόφασις της Ελλάδος. Αλλά επείσθησαν επίσης, και τούτο υπήρξεν επίσης σημαντικόν, ότι ασκούντες την άμυναν έχομεν δίκαιον. Διότι κανείς δεν είναι δυνατόν να αρνηθή

εις τον άλλον το δικαίωμα της αμύνης. Είναι ιερόν χρέος η άμυνα. Και όταν επείσθησαν και ότι θα ασκήσωμεν την άμυναν και ότι έχομεν δίκαιον, τότε έγινεν η επέμβασις και εματαιώθη η απόβασις, και κατά συνέπειαν, η ρήξις. Αυτή είναι η μικρά υπηρεσία, την οποίαν προσεφέραμεν".

Ακολούθησε ψηφοφορία και η Κυβέρνηση πήρε ψήφον εμπιστοσύνης με **168** ψήφους με την ανοχή της ΕΔΑ, της οποίας οι βουλευτές δήλωσαν "παρών".